

2024-12-13

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: ALLM 2024/271

Ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till ju.krim@regeringskansliet.se

Diarienummer Ju2020/09

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET VÄGAR TILL ETT TRYGGARE SAMHÄLLE, SOU 2024:54

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i utredningens förslag i stora delar. Förslagen kommer att bidra till ett förstärkt arbete för att förebygga återfall i brott, och skulle stärkas av ett fördjupat jämställdhets- och barnrättsperspektiv.

Mäns våld mot kvinnor är den yttersta konsekvensen av ett ojämnt samhälle. Förutom att våldet orsakar lidande för den som är utsatt så innebär våldet stora kostnader för samhället. Det är viktigt att det våldsförebyggande arbetet prioriteras och samordnas hos olika myndigheter. Då ökar möjligheten för att adekvata insatser tillsetts i ett tidigt skede. Sammanfattningsvis ser vi därmed behov av att i den fortsatta beredningen:

- Tydligare samordna det brottsförebyggande arbetet med det våldsförebyggande.
- Synliggöra hur gängkriminalitet, hedersnormer och våldsbejakande extremism hänger samman med maskulinitetsnormer som i sin ytterlighet kan bidra till våld. Sådana normer behöver förebyggas genom en genusförändrande ansats. Det innebär att utmana skadliga och begränsande idéer kopplade till kön som bidrar till att normalisera våld.
- Att återfallsförebyggande myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering i större utsträckning bör omfatta delmål 6, mäns våld mot kvinnor, vilket inkluderar hedersrelaterat våld och förtryck.
- En djupare barnkonsekvensanalys som omfattar perspektiv på barnet som brottsoffer och anhörig såväl som i fokus för kriminalvårdande insatser.

Synpunkter enligt utredningens disposition

7.1 Kriminalvårdens roll, verksamhet och förutsättningar

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i förslaget om strukturerade samtalsformer för klientnära arbete. Vi efterfrågar ett jämställdhetsperspektiv i attityd- och beteendeförändrande insatser och föreslår att metoden Krimstics kompletteras med samtalsmodeller som syftar till att förebygga våld i nära relationer, exempelvis modellen Predov.

7.2.4 Kriminalvården ska ges förutsättningar att begära andra aktörers medverkan i tidig frigivning

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i att lagstadgad skyldighet att samverka vid tidig frigivning skapar bättre förutsättningar att stärka skyddet för våldsutsatta kvinnor. Till exempel bör Kriminalvården delge socialtjänsten information om en klients risk att utöva våld mot partner och eventuella barn.

7.5.1 Ett systematiskt arbete för att motverka skuldsättning bland kriminalvårdsklienterna bör bedrivas

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i förslaget att genomföra insatser för att motverka skuldsättning bland kriminalvårdsklienterna. Insatserna bör omfatta kunskap om ekonomiskt våld och att den som utbildar bör ha en helhetsbild av området mäns våld mot kvinnor och barn. Exempelvis bör insatsen omfatta kunskap om skuldsättning av partner och barn eftersom detta är en vanlig form av eftervåld.

7.6.1 Motiverat med särskilda åtgärder gentemot unga lagöverträdare inom Kriminalvården

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i förslaget om särskilda åtgärder i form av regelmässig samverkan med socialtjänsten och utökad ungdomsövervakning. Vi instämmer också i förslaget att Kriminalvården ska kunna initiera Samordnad Individuell planering, SIP. Vi delar utredningens bedömning att särskilda åtgärder gentemot unga lagöverträdare är motiverat. Det är viktigt att insatserna utformas på ett sätt som i alla delar uppfyller FN:s konvention om barnets rättigheter. En förutsättning för det är att åtgärderna är individbaserade.

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i att Socialtjänstens uppsökande arbete bör stärkas. Detta går i linje med den nya socialtjänstlagens ¹betoning på proaktiv ansats, och överensstämmer med regeringens nationella våldsförebyggande strategi². En tvingande lagstiftning skulle sannolikt stärka och skapa bättre förutsättningar för det uppsökande arbetet.

Det är viktigt att införa en rigorös kontroll och lämplighetsprövning om förslaget att involvera civilsamhällesorganisationer för att i högre grad erbjuda insatsen biträdande övervakare till unga lagöverträdare. Det kräver kunskapssäkring om våldets orsaker och konsekvenser, samt kring hedersnormer och grupper i särskild utsatthet. Vi föreslår att det främst är civilsamhällesorganisationer med särskilda kunskaper och färdigheter som kan komma i fråga.

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i att civilsamhällets kapacitet varierar, med stora geografiska skillnader. Det är viktigt att säkerställa likvärdiga insatser över hela landet.

¹ Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag, SOU 2020:47 [Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag - Regeringen.se](#)

² Makt mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid, Skr. 2016/17:10, Nationellt våldsförebyggande program

7.7.2 Övervakningen kan fortfarande göras mer ingripande

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i att tillämpningen av övervakning med vissa villkor, så kallade *föreskrifter*, bör vara särskilt restriktiva om det avser vistelseförbud eller skyldighet att vistas på en viss plats. Vistelseförbud är i många fall inte tillräckligt starkt för att förhindra återfall i brott eftersom det geografiska området ofta är för litet för att polisen ska ha en möjlighet att bistå den utsatta³.

Jämställdhetsmyndigheten vill påpeka att ett utökat kontaktförbud samt en ökad användning av kontaktförbudslagstiftningen skulle kunna utgöra ett bättre skydd för våldsutsatta kvinnor och stärka den återfallsförebyggande funktionen.

Vi föreslår att tillämpningen av *föreskrifter* även ska avse digitalt våld, exempelvis hot, trakasserier och otillbörlig övervakning genom telefon eller andra digitala hjälpmedel.

7.8.5 Intensivövervakning med elektronisk kontroll ska vara möjligt även vid längre fängelsestraff, men en lämplighetsbedömning med ett tydligare brottsofferfokus ska göras i det enskilda fallet

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i att lämplighetsprövning för elektronisk övervakning bör vara tydligare reglerad i lag. Slutbetänkandet lyfter paragrafen i KVFS 2011:6, om person som sammanbor med en individ som ska avtjäna straff med fotboja inte samtycker, så får verkställigheten inte ske i den bostaden. Kunskapen behöver stärkas om faktorer som kan försvåra den sammanboendes möjlighet att avböja. Det krävs till exempel medvetenhet om hur kollektivt våld och påtryckningar i hederksammanhang utövas och hur det kan hämma individens möjlighet att säga nej till verkställighet genom elektronisk övervakning av partner i det gemensamma hemmet.

Allvarliga våldsbrott och sexualbrott nämns som exempel där lämplighetsprövningen skulle kunna sätta stopp för att verkställigheten genomförs genom elektronisk övervakning. Våld mot partner kan mycket väl förekomma utan att det lett till prövning i domstol. Därmed kan fällande dom för våld inte anses vara tillräckligt underlag för lämplighetsprövning för att skydda en våldsutsatt partner eller barn. Hur lämplighetsprövningen för verkställighet genom fotboja i hemmet ska utformas för att skydda våldsutsatta behöver analyseras grundligt.

7.9 Det återfallsförebyggande arbetet mot gruppen kriminalvårdsklienter som inte är motiverade att lämna kriminaliteten bör stärkas

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i förslaget att informationsutbytet gällande klienter med risk för att återfalla i brott behöver öka. Kvinnor och barn med skyddade personuppgifter är särskilt utsatta brottsoffer och att samordning av information om frigivningsdag bör samordnas med Skatteverket för att säkerställa att personer med skyddade personuppgifter nås av information om frigivningsdag i god tid⁴.

³ Jämställdhetsmyndighetens remissvar på betänkandet *En effektivare kontaktförbudslagstiftning*, SOU 2024:13

⁴ Jämställdhetsmyndigheten; *Skyddade personuppgifter – oskyddade personer* (rapport 2022:10) samt *86 gömda kvinnor och deras 128 barn – djupintervju med kvinnor som inte kan synas men vill bli hörda* (2022).

8.6 Konsekvenser för barn och unga

Jämställdhetsmyndigheten instämmer i förslaget att ta fram fler strategier för att motverka återfall i brott för unga lagöverträdare. Vi vill påtala vikten av att säkerställa att dessa strategier även omfattar perspektiv på unga som brottsoffer och anhöriga såväl som i fokus för kriminalvårdande insatser.

8.7 Konsekvenser för jämställdheten mellan män och kvinnor

Jämställdhetsmyndigheten ser att många av de förslag som läggs fram när det gäller att motverka återfall i brott även kan ha positiva effekter när det gäller att motverka mäns våld mot kvinnor, till exempel:

- ökad samordning
- elektronisk fotboja
- vistelseförbud.

För största möjliga effekt måste förslagen utformas utifrån en diskussion kring delmål sex och med hänsyn till den kontext som våldsutsatthet innebär.

Övrigt

Jämställdhetsmyndigheten noterar att det under den senaste tiden kommit flera utredningar, betänkanden och regeringsuppdrag angående åtgärder mot barn och ungas brottslighet. Det är svårt att få en överblick över föreslagna och fastställda ändringar och hur de påverkar varandra. Detta behöver tas hänsyn till i den fortsatta beredningen av nuvarande utredning.

Jämställdhetsmyndigheten vill även påpeka behovet av mer forskning om flickor i gängkriminalitet. Det behövs mer kunskap om flickors situation och roll i den gängkriminella miljön, där individen kan vara både förövare och offer, för att utforma adekvata återfallsförebyggande insatser.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lise Tamm
Generaldirektör

Karin Ljung Aust
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har avdelningschefen Berit Jernberg och chefsjuristen Anna Tingbäck deltagit.